

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

**Qo'lyozma huquqida
UO'K: 005.93:330.322(575.1)**

YULDASHEVA KAMOLA MIRALIYEVNA

**QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA
INNOVATSION JARAYONLARNI BOSHQARISHNI
TAKOMILLASHTIRISH**

08.00.13 – Menejment

**Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
ilmiy darajasini olish uchun yozilgan
DISSERTATSIYA**

Ilmiy rahbar: i.f.d., prof. U.A.Nurmanov

TOSHKENT-2025

Mundarija

KIRISH.....	3
I BOB. QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQRISH KORKONALARIDA INNOVATSION JARAYONLARNI BOSHQRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	12
1.1. Korkxonalarda innovatsion jarayonlarni tashkil etishning nazariy asoslari.....	12
1.2. Qurilish materiallari ishlab chiqarish sanoatida innovatsion jarayonlar va ularning o‘ziga xos xususiyatlari.....	24
1.3. Qurilish materiallari ishlab chiqarish korkxonalarda innovatsion jarayonlarni boshqarish bo‘yicha ilg‘or xorijiy tajribalar.....	36
I bob bo‘yicha xulosa.....	51
II BOB. QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQRISH KORKONALARIDA INNOVATSION JARAYONLARNI BOSHQRISHNING JORIY HOLATI TAHLILI	53
2.1. Respublika qurilish materiallari ishlab chiqarish sanoatida innovatsion jarayonlarning joriy holati tahlili.....	53
2.2. Qurilish materiallari ishlab chiqarish korkxonalarda innovatsion jarayonlar va ularni boshqarishga ta’sir etuvchi omillar	66
2.3. Qurilish materiallari sanoati korkxonalarining innovatsion faoliyatini boshqarish samaradorligini baholash	80
II bob bo‘yicha xulosa.....	90
III BOB. QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQRISH KORKONALARIDA INNOVATSION JARAYONLARNI BOSHQRISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI.....	92
3.1. Korkxonalar boshqaruv tuzilmasini takomillashtirish asosida innovatsion jarayonlarni boshqarish imkoniyatlari	92
3.2. Korkxonalar innovatsion jarayonlarini samarali boshqarishda xodimlar innovatsion faolligini oshirish yo‘llari	101
3.3. Qurilish materiallari korkxonalarda innovatsion strategiyalarni ishlab chiqish istiqbollari.....	110
III bob bo‘yicha xulosa.....	122
Xulosa.....	124
Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.....	127
Ilovalar.....	139

KIRISH

Dissertatsiya mavzusining dolzarbligi va zarurati. Jahon mamlakatlarida eng muhim ijtimoiy masalalardan biri – aholini uy-joy bilan ta'minlash muammosi hisoblanadi. So'nggi tadqiqotlarga ko'ra "aholining har bir nafar kishi hisobiga uy-joy bilan ta'minlanish ko'rsatkichi AQSHda – 70 kv.m, Germaniyada – 39 kv.m, Rossiyada – 25 kv.m, Turkiyada esa – 17 kv.m ni tashkil etmoqda"¹. Tabiiyki, har bir mamlakat ushbu muammoni hal qilish uchun qurilish sanoatini jadal rivojlantirishga alohida ahamiyat bermoqda. Tarmoq rivojida esa qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalari faoliyatini taraqqiy ettirish ham muhim vazifalardan biridir.

Rivojlangan mamlakatlar tajribasidan ma'lumki, innovatsiyalar davlatlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga hissa qo'shishda harakatlantiruvchi omil sifatida xizmat etadi. Bugungi kunda innovatsiyalar mamlakatlarni muvaffaqiyatli rivojlanish yo'liga o'tishida muhim ahamiyatga ega bo'lgan, iqtisodiyotning real sektorida iqtisodiy taraqqiyotga turtki beruvchi kuch sifatida xizmat qilmoqda. Innovatsiyalarni qurilish materiallari sanoatiga faol tatbiq etish orqali uy-joy muammosini hal etish hamda kambag'allik darajasini qisqartirish masalalari ilmiy tadqiq etilmoqda.

O'zbekistonda qurilish ishlari hajmi ortib borgani sari ushbu sohaning eng muhim material yetkazib beruvchi tarmog'i hisoblangan qurilish materiallari ishlab chiqarishga ham ehtiyoj oshib bormoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, so'nggi yillarda qurilish materiallari sanoati mamlakatning ishlab chiqarish va ijtimoiy ehtiyojlarini qondirishi uchun davlat tomonidan yetarli shart-sharoitlar yaratilmoqda, lekin shunga qaramay ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar hajmi mamlakatimizda amalga oshirilayotgan bunyodkorlik faoliyatidagi ehtiyojni qondirishga yetarli emas. Bu borada mavjud muammolarning innovatsion yechimlarini ilmiy tadqiq etishga qaratilgan tadqiqotlarga ehtiyoj tug'ilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi

¹ <https://gidnenuzen.ru>

«O‘zbekiston-2030» strategiyasi to‘g‘risidagi PF-158-son Farmonining «Barqaror iqtisodiy o‘shish orqali aholi farovonligini ta‘minlash» deb nomlangan 2-bandi «Sanoatning «drayver» sohalarini rivojlantirish va hududlarning sanoat salohiyatini to‘liq ishga solish» bo‘yicha 48-maqsadida «Qurilish materiallarini ishlab chiqarish hajmini 2 baravarga ko‘paytirish va yangi turdagi energiya tejankor materiallarini ishlab chiqishni kengaytirish»² vazifasi alohida belgilab berilgan. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 20-fevraldagi PQ-4198-son «Qurilish materiallari sanoatini tubdan takomillashtirish va kompleks rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi qarori, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 23-maydagi PQ-4335-son «Qurilish materiallari sanoatini jadal rivojlantirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida»gi qarori, 2022-yil 21-fevraldagi PQ-139-son «Uy-joylar qurilishini va qurilish materiallari sanoatini qo‘llab-quvvatlashning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi qarori, 2022-yil 17-noyabrdagi PQ-425-son «Qurilish loyihalarini amalga oshirishda nazorat mexanizmlarini takomillashtirish, jarayonning ochiqligi va shaffofligini yanada oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi qarori va mazkur tarmoqqa tegishli boshqa me‘yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishga ushbu dissertatsiya tadqiqoti muayyan darajada xizmat qiladi.

Tadqiqotning respublika fan va texnologiyalari rivojlanishining ustuvor yo‘nalishlariga bog‘liqligi. Mazkur dissertatsiya tadqiqoti respublika fan va texnologiyalari rivojlanishining I. «Demokratik va huquqiy jamiyatni ma‘naviy-axloqiy va madaniy rivojlantirish, innovatsion iqtisodiyotni shakllantirish» ustuvor yo‘nalishiga muvofiq bajarilgan.

Muammoning o‘rganilganlik darajasi. Korxonalarda innovatsion jarayonlarni boshqarish masalalari ko‘plab xorijlik olimlar tomonidan o‘rganilgan. Xususan, Y.Shumpeter, B.Santo, F.Valenta, B.Tviss, P.Druker, L.Vodachek, J.Berkut, P.Doyl, V.Shvandar, L.Szarneski, D.Van Gemert,

² O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi “O‘zbekiston-2030” strategiyasi to‘g‘risidagi PF-158-sonli Farmoni.